

Hétről Hétre

A MAGYAR HIRLAP SZÉ PIRODALMI MELLÉKLETE

Kisértetek hadserege

A BUDAPESTI ÉRDEKES UJSAG EGYIK MÁRCIUS KÖZEPÉN MEGJELENT SZAMANAK CIKKE.

Elmúlt a háború és elmúlt vele együtt a hőskorszaka. A háború tombolása kúszott, hős volt mindenki: hősi halált haltak a szerencsétlen áldozatok, hősként voltak az élők és hősként tekintették a háború nyomorékjait: a vakokat, a bénákat, a kezetlen és lábatlan ember-roncsokat. Ma már nem hősként a sebesültek, ma nyomorékoknak nevezik őket és a társadalom nyugéneket, terhének tekintik őket. A győzedelmes országokban még megmaradt a "hősieségnek" némi halvány glóriája a nyomorékok feje felett, de a szerencsétlen, legyőzött országok nem biztosítanak semmi megkülönböztetett részvényt a nyomorékoknak.

Minden háborús országnak kötelessége, hogy gondoskodjék a háború áldozatairól, hogy gondoskodjék a kenyérkeresetre képtelen nyomorékokról. Magyarországon is ezerszámra tengődnek a háború legszánalmasabb áldozatai és ezeknek a soráról, ezeknek a sötét helyzetéről számol be az alábbi cikk, amely a kommunista uralom előtt, egyik magyarországi hetilapban látott napvilágot:

Dél volt, ragyogóan tüzött a tiszta téli nap, a dunai korzón asszonyok nevetgéltek, gyerekek és felnőtt majmok futkároztak. Az ég könnyű felhős kékje már tavaszra biztatón uszált a Dunán. Az emberekben új zsendülés, vágy, élet szaladgált. És akkor... a Fürdő-utcából egy hosszú menet kanyarodott felénk. Mintha a volhiniai moesarak és a doberdói kösirok a ragyogó napba a nevetés, élet elé dobták volna halottaikat. Akiket elfeledtünk. Kisérteties menet volt a déli napfényben. Elül nagy vörös zászlót lobogtattak. És jöttek lassan, bizonytalanul, zárt négyes sorokban. Csendesesen voltak, regett alattuk a föld. Mikor a menet a Lánchidra ért, megroppant alattuk a hid. Legelől fekete szemüveges vakok mentek. Összefogóva, égre emelt fejjel. Szomorúságuk, a szentlélek fehér galambja feléjük lebegett. És jöttek a sánták, a bénák. Kopogó mankókon tipegettek. Biztosan, egyenesen, keményen. Utánuk az átlótt melliek, kidüllesztett lyukas melllel. Tölték maguk előtt a menetet. Aztán mindenféle nyomorékok. Össze-vissza: kilyuggatott fejűek, görbék, de tömött, zárt sorokban. Beláthatatlan sorokban, mérhetetlen fájdalommal.

És az élet, az egyszerre elhalált emberek őrt álltak előttük.

— Kik ezek, honnan jönnek? — kérdezték megdöbbenve és hirtelen a szemük elé kaptak. — Ő ezek a rokkantak — mondották aztán ismerősen — hiszen nem is halottak, csak így együtt még nem láttuk őket. Most a Várba mennek, ő, hiszen csak segélyt kérnek!

Tépett, foszlott ruhában, rongyokba csavart lábakkal, lyukas sapkában, fityegő köpenyben vonult a menet.

Lélegzetvisszafojtva néztük. A szívem ugrált, a sírás a torkomban égett. Egy összetört, bicegő alak, inkább mozgó emberroncs, gomolyog csak, megemelte a sapkáját:

— Adjon Isten!

— Nini, a Csali huszár!

Gyorsan melléje léptem és mentem vele a menetben. Egy kórházban "ápoltak" egyszer. Nagyon el voltunk veszve, egymásra akadunk. Hosszu téli esteiken ott pipázgattunk az ágyam szélén. Szomorú legény volt akkor is a Csali huszár nagyon, most se igen vigabb. Nem is volt huszár ez eleinte. Még a dögletes háború előtt mint baka szolgált a 12-eseknél. Azazhogy belökték, beöltöztették, de két ballába volt mindig és amikor a fesszes bakandrágban dongalábaival végigesetlett-bottlott a kaszárnyán, mindenkibe beleütötte. Ő volt az ezred csufja. Kiesi, csampás figura. A feje, mint szita a szögön, ha szél fújja, jobbra-balra lötyög. Karja a térde aljáig. Hegyes és sovány orrán úgy gubbasztott a sapka alatt a szomorúság, mint őszű ág alatt a varjú a jegenyén. Mindent megfordítva csinált. Ordították rája, könyörögtek neki, ütötték, sirtak előtte, pofozták, minden megfordítva. Szégyene volt a regimentnek.

— El kell dugni valahová — üvöltötte a százados és az őrmester ur eldugta. Hanem épp akkor a huszárok három embert kértek az ezredtől, átküldték a komát is a huszároknak. Dögöljenek meg tőle, vagy ő tőlük. Jó kis figura lesz ez lovon! Így lett belőle huszár. Ott se ment jól a dolga. A ló rugta, harapta, bukfengettette, ütötték, verték, sirtak neki, pofozták, mindent

fordítva csinált. Csufja az eskadronnak.

— El kell dugni, — üvöltötte a kapitánya, — felparitom, mint a répát. — Eldugták. Ha sorakozó volt az udvaron, neki a folyosón kellett elbujnia, ha a legénység hazajött, az udvaron kellett bujkálnia.

— Haza kell küldeni azt a fiókót! Nem akarom többet látni.

És szabadságos könyvébe beleírták, hogy szolgált, teljes kiképzést kapott, szuperre löktek és hazarúgták. Csali huszár hátra se nézett. Szaladt az anyjához. El is felejtette, le is tagadta, hogy katonája volt.

De kiűtött a dögletes háború. Beszipantották, lovat akasztottak a nyakába, a könyvecskéjében az állt, hogy "kiképezve", még aznap este bevagonozták és mentek vele zenével, virággal, nótával Galiciába. Hosszu pántlikák lögtak a legények sapkáin, virágok a pántlikák között. Mint sudár májusfák — a galiciai szél a föld alá rázta mind a virágjukat. De Csali huszár már az egész uton sirt. Ült a sötét vagonnyban és sirt. Soha sem ült lovon. Mi lesz most velem? Mindig bujkált a folyosókon, ott a bizonyos hely körül. És most viszik, mint Vörös Ördögöt. "Kese, nye-nye, kese" — mondogatta zokogva a lovak felé.

Kiesi, ellapult falu előtt öntöttek ki őket a vagonnyokból. — Lóra! Csendes holdvilágos este volt. A lovak fáradtan, álmosan poroskáltak. Messziről keskeny nyires világot. Csali huszár a hideg rázta. Egy kanyarodónál valami kis pocsolya visszavert holdfénye csapott a lóva szemébe. A ló oldalt ugrott és vágatni kezdett. Csali rajta. A nyires felé vágattak. A huszárok felkapták a fejüket, a nyires lenggett a szélben. Valaki üvöltötte: "Kozákok!"

És elül lobogó mentével fuvó paripán a Csali. — Azt kiáltja: "Rajta, rajta", a sorok megbomlottak: "kozákok, kozákok", már robognak a nyires felé; elől mint Hadur szelleme a Csali. Paripája alig érte a földet. Ő alig a paripáját. Lobogtak a holdfényben. A nyires előtt lebukott lováról! A ritka nyirfasorok mögött üres, alvó síkság. Csend és rejtelem vég végtelen. Sehol

emberfia, ördögfia. A sorok rettenetes rántásra megálltak. A vörös ördög véres legendája fen, magosan az égből, elszállt fölöttük Rohatin és Limanova felé. A háború első hősi sebesültjét pedig törve-zúzva felszedték és hátra dobták.

A kórházban így-ugy összeforrasztották a esontjait aztán, gyorsan, hogy le ne kessen, az ezredéhez küldték. Sirva bucsuzott megint. Már csak tölem. És most itt esetlik-botlik mellettem, roncs. Mi történt velem?

Dadogva mondja, hogy az ezrednél rövid szóra fogták. Megtanították lovagolni és újra elküldték Galiciába. De még mindig nem tudott lovagolni és egy kozák úgy nekiszaladt, hogy majd a hátán jött ki. Megint a kórházba. Mit nem szenvedett! És megint vissza az ezredhez. Mit nem szenvedett! Ujra megtanították lovagolni, most már tudott volna, de ló nem volt többet. És mint gyalogos járta be Volhinia moesarait, feküdt vízes sirjaiban. Egy gránát a balkarját leszedte. Azóta rokkant.

Akkor már a hid vége felé jártunk.

— Most megyünk a nemzet elé, — mondotta igen esendően a Csali huszár. — Összeálltunk, nem lehet így tovább. Meghalni nem tudunk, élni se tudunk. Eleinte 72 korona évi járadékot kaptunk. Szégyen és átok ez a 72 korona, azután lett belőle 168 korona, új szégyen és új átok. A ki egészen tehetetlen volt magával, boldog ember, kapott egész évre 350 koronát. A forradalom felemelte 600 koronára. Most visszük a sebeinkkel a miniszternek. Hogy ne feledkezzenek meg rólunk, mert itt vagyunk! A háború elmúlt, mi megmaradtunk!

Nem birtam tovább. Kiálltam a sorból és elvonult az armádia. A vakok, bénák, csonkák és sánták emberroncsai. Rongyokban, sápadtan, szenvedőn. A császárok, hadvezérek büszke armádiája. A háború pokla.

— A szenvedéstől, nyomorúságtól, csonka elszánságtól, hősi keserüségtől dübörögve vonult az új Hadak útja. Alamizsnát kért a nyomorult életének. A Várkertből a szétesapolt szárnyon, büszke Turul felvijjogott feléjük.

Marie Antoinette

IRTA: LAKATOS LÁSZLÓ

K nek hívták ezeket a járműveket — szállították vissza a szökevény királyi családot Párisba. Az elsőben ült Lajos király, busan és mindegyre elkészülten és jobbról mellette ült a felesége, Marie Antoinette királyné, az osztrák főhercegnő, Mária Terézia leánya. A második batárban Erzsébet, Bourbon-hercegnő ült, a király nővére és a fenséges gyermekek, akik most mindannyian kénytelenek voltak visszamenni Párisba, a fölkelők, a forradalmárok közé. Pedig olyan szépen, olyan jól indult az egész. Ha Varennesben a postamester, az átkozott vidéki jakobinus föl nem ismeri őket, ma már a határon túl volnának, biztonságban, a nemességnek és az idegen hadseregnek vértés oltalma alatt.

Epernayben a borairól nevezetes kedves városkában föltartóztatták az előkelő és szomorú menetet. Két polgártárs érkezett, a nemzetgyűlésnek két tagja, akik kiküldött biztosokként voltak a szökevény királyi családot Párisba kísérendők. E két polgártárs Pétion és Barnave volt. Az előbbi Erzsébet hercegnőhöz és a gyermekekhez szállt, az utóbbi a királyi pár kocsijában foglalt helyet, az első ülésen, éppen szemközt Marie Antoinettevel, akinek női szépségét még vonzóbbá tette a szomorúság és a fölháborodás, amit életének e leggyötrelmesebb napján érzett.

Barnave — teljes nevén Antonin Joseph Marie Barnave — nem tehetett összehasonlítást a királyné régebbi és mostani szépsége között. Ő a piciny grenoblei ügyvéd, akit a forradalom emelt ki vidéki semmisségéből, most látta először a királynét. És a királyné volt egyuttal az első valódi nagyvilági dáma, akihez ilyen közelségbe, szinte a testi érintés közelsége (a batár ülésai szükek és szorosak voltak) jutott Barnave. A nemzetgyűlés biztosa félszegen, de tisztelettel üdvözölte a királyi párt, Barnave lelke rideg volt és puritán, a görög és a latin írók olvasmányain megedzett, kérielhetetlen republikánus volt. De klasszikusan kipallérozott lelke tisztelte a bánatot és a megalázottságot, akkor is, ha az az ellenfélt, a Bourbon-zsarnokot sújtotta.

— A jó polgár gögjét fogom mutatni — határozta el magában Barnave, amikor a batárban helyet foglalt, — de azért nem lesz sem föllengző, sem illetlen.

A batár tovahaladt. A kik bentültek, mintha némák lettek volna. A vidéki ügyvéd, aki e pereben Franciaország királyának, sőt a királynénak is, a szép királynénak is életre-halálra parancsolhatt, nem szólt a királyi párhoz. Azok sem beszéltek egymás között, hiszen az ellenség jelenléte ebben feszélyezte volna őket. Lajos király éppen, hogy itt-ott az időről és a tájék szépségeiről szólt egy-egy szót a királynénak, aki igen röviden, egytagu szavakkal felelt. Este lett és az áprilisi hold ezüstbe fűrésztette az áldott francia föld szőlővenyigéit, a falvak kisiny házait, a melyekben

immár nem a régi békés pörök laktak, hanem a királynak, a trónnak és az egyháznak vad és embertelen gyűlölei. Ámde ezt csak a király tudta és a királyné, nem úgy a tavasz, amely aligha törődött az emberekkel és az idők forgandóságával, hanem beérte azzal az egyszerű hivatással, hogy fűszeressé és mámorossá tette az éjszakát. Olyan hivatás ez egyébként, amit a tavasz már régóta gyakorol, már sok ezer esztendővel a franciák forradalma előtt és azóta is, változatlanul minden esztendőben.

— Biztos ur — szólalt meg hirtelen, ugy este tizenegy óra tájban a királyné — komiszárius ur, ha megengedné, hogy kinyissuk a batár ablakát... Nagyon szeretem a mezők illatát és azt hiszem, ettől nem tiltott el sem a nép, sem a törvények.

— Oh, madame! — szólt Barnave és fölugrott, nagy készségrrel kinyitva a batárnak ablakait jobbról is, balról is.

Barnave maga is megjedte a szokatlan készségről, amelylyel a királynét kiszolgálta, de az ablak ekkor már nyitva volt. Talán a szokátlanul gyors mozgás okozta, hogy a republikánus erősen elpirult, amikor a királyné kedves mosolylyal ennyit mondott:

— Köszönöm biztos ur! Ugy látom, hogy az új emberek is tudnak olyan szeretetreméltóak lenni, mint amilyen a régi regime volt.

A király hallgatott. Gögösen, büszkén. Ámde Barnave ugy érezte, hogy a férfi kötelessége a nőnek felelni és valamit mondott, Jelentéktelen dolgot arról, hogy ő vidéken élt és csak leírásból ösmeri a régi regime fényét, a versaillesi pompát. A királyné kedvesnek találta az egyszerű vidéki fiut, aki ámbár hogy most az ő élete fölött parancsolt, még csak szarvasvadászaton sem volt sohasem.

— Oh, — mondta többek között — és Ön csakugyan azt hiszi, hogy az minden... Versailles... a bálók... az olasz opera... Ha tudná, mennyire untat mindez... Gróf Polignac gyakran milyen unalmas volt a Rohan biboros nem különben.

A tavasz volt-e vagy mi más, de a nemzetgyűlés fiatal biztosa, aki még sohasem volt illatos, kendőzött nagyvilági dáma-hoz ilyen közelségben, újra elpirult, a mikor a nevé hallotta Rohan biborosnak, akit a párisi nép a királynéval hirbe hozott.

Marie Antoinette észrevette Barnave zavarát és ezental másról beszélt. A vidékről, az egyszerűségről, a kedves falusi életéről. Visszaemlékezett a csöndes wienerwaldi falvakra, amelyek szülővárosát, Bécsét, gyöngéd koszoruként körülfonták.

— Valóban — mondta a királyné kissé akadozva — valóban... azt hiszem ez több, ez szebb, mint ami világunk... És ha az egész, ami velünk történt, a fogság és minden nem volna olyan szomorú, még örülnöm kellene, hogy most... igen, örülnöm kellene, hogy egy kedves, fiatal vidéki ügyvéddel ismerkedhettem meg.

Ez a vidéki ügyvéd, ez ön, komiszárius ur.

Barnave érezte, hogy a keble belül fáj. Soha nem érzett még ilyet. A hangja rekedt lett és csak nagynehezen tudott ennyit mondani:

— Madame... ez sok... hiszen ez nem is lehet igaz... Rohan kardinális...

Barnave nem jutott tovább. Eszébe jutott a férj, XVI. Lajos, Franciaország király, aki lehunyt szemmel pihent a kocsi másik sarkában. Nem lehetett tudni, vajjon a király csakugyan alszik vagy csak teteti magát, ne hogy mindezt hallania kelljen neki, aki mostan nem a király volt, hanem férj, de aki viszont, mint férj nem védekezhetett, mert hiszen mint király fogoly volt, Barnavenak a foglya. Kevésbé, sőt egyáltalán nem ijedt meg a királyné. Ő bizonyosra vette, hogy Lajos érti őt és a játékot, amit Barnave-val a nemzetgyűlés kiküldött biztosával üzött.

— Mi ketten — gondolta a királyné — értjük egymást. Csak ez a rongyos, ez a grenoblei ügyvéd, akinek most a kezében vagyunk, ez a fiatal és ostoba teljhatalmu ur, nem látja, hogy játszószom vele.

— A tavaszi levegő teszi — mondta a királyné az ügyvédnek — és a sok gond és fáradság. Az nyomta el. Meg aztán... hiszen mi más erkölcsökhöz vagyunk szokva... tudja az udvar... oh, hányszor okozott ő nekem keserűséget... a polgárembernek, azt hiszem, másképen szeretnek, hivebben, tisztábban...

— Én még sohasem szerettem eddig madame — tört ki Barnaveból.

A királyné megfogta Barnave kezét. Az lehajolt és óvatosan, mindig az alvó király ő felségét figyelve, megesókolta Mária Terézia és a német-római császár leányának finom, ápolt kezét. És ezután ez a kéz, a császár leányának a keze, továbbra is ott pihent a grenoblei ügyvéd kezében. Sokáig egy szót sem szóltak. Barnaveot annyira lesújtotta mindaz, ami vele történt. Egy év előtt még piciny vidéki ügyvéd és most a nemzetgyűlés biztosa. És az első szerelem... itt tavaszkor... ilyen körülmények között... a királyné kocsijában, szemben a királylyal. Gyönyörű bűnökkel volt terhes ez a szerelem.

— Ő én érettem elárulja a királyt, én ő érte a népet — gondolta Barnave.

— Vajjon értem teszi-e először — kérdezte magában. — Hát Rohan bibornok...

A királyné mintha eltalálta volna Barnave gondolatát.

— Nem igaz — mondotta ne higye... Tudom, mit gondol... a biboros. Nem igaz, a szerelmünkre esküszöm, hogy nem igaz, Antonin!

És Antonin Joseph Marie Barnave ezental elhitt mindent, a mit a királyné neki modott. És a királyné, e szép és okos asszony, aki olyan szép volt, hogy a szép-

sege már egymagában okosság is lett volna, édes dolgokat mondott Barnavenak. A trónra gondolt, amely már elveszett, de, a melyet ez a vidéki tacsó, ez a szerelmes jakobinus ime megmenthet a számára, a férje, a gyermekek, az egész királyi ház számára. És a királyné nagyszerű volt, csáhos és hübéjos. Túrte, hogy Barnave megesókolja a csuklóját, ott, ahol pár hete még Polignac gróf (mert valóban nem Rohan biboros volt az) tette. Mindent túrt, csak a királyra vigyázott. Apró lábával lökdöste a kövér Bourbonnt, hogy csak viselkedjék jól, tegyen úgy, mintha aludnék. Hiszen e fölfordult világban minden eszköz jó és szent arra, hogy az elveszett trónt megmentse.

Minden pompásan sikerült. Barnave itt volt a szerelemtől és győztesnek, királynak érezte magát. Mindent megígért Marie Antoinettenak, azt, hogy hű lesz hozzá, gondolni fog rá és hogy megmenti, ha kell, hát élete árán is. Barnave e pereben már megfeledkezett a nemzetgyűlésről, a mely őt ideküldte és mindenről, ami ez éjszaka előtt történt. Már ugy érezte, hogy ő is hozzátartozik a szeretett nőnek a családjához és lopva már a királyért aggodott, akit sajnált és akit magához közel állónak érzett. Sajnálta benne a bukott királyt és a bukott férjet. A római klasszikusok tanítványa hirtelen ugy érezte, hogy neantelen dolgot eslekedett volna, ha a király véletlenül nem aludt volna, és lehunyt szemmel, de ébren tanuja kellett volna hogy legyen elárultatásának.

— Oh, bár csak valóban aludna — gondolta és a királynéval is közölte aggodalmait.

— Vajjon alszik-e a Sire? — kérdezte immár finoman és a királynak az őt megillető címet adva Barnave.

— Lajos! — szólt kacagva a királyné. — Olyan, mint a medve. Biztosan alszik.

— Hát ha nem — szólt Barnave, akinek most már határozottan lelkiösmereti furdalásai voltak.

— Nem? — szólt a királyné. — Majd bebizonyítom. Próbát teszek vele. Fölkeltem. Akit föl lehet kelteni, az aludt.

És Marie Antoinette királyné rázogatni kezdte a hájas Bourbonkirályt. Előbb az arcát fogta, aztán a térdét, majd a kezét, utóbb a haját. De a király nem mozdult. Erősen, kéjjel aludt, sőt már nagy zajjal — királyokkal is megesik ez — horkolt is.

Az átvirrasztott éjszaka tette-e, vagy más, a királyné most fehér lett, mint a frissen mosott vászon. Erre nem számított, erre, hogy a király csakugyan elalszik és hogy mit sem törődik azzal, hogy mit csinálnak a tavaszi éjszakában ők ketten, a királyné és a vidéki ügyvéd.

— Madame!... Marie Antoinette, valami bajod van? — kérdezte Barnave, akinek feltűnt a királyné sápadtsága.

— Nem, Antonin, édes! Csak az erős éjszakai levegő tette. Ő is ettől aludt el — hazudta a királyné.

A zsirfoltok

IRTA: SZOMAHÁZY ISTVÁN.

TIK-TAK, tik-tak, mondta a karneol-oszlopos vén óra, mely körülbelül félszáz esztendő óta kísérte figyelemmel az idők járását. Tik-tak, tik-tak, mondta aztán újra és még serényebben és öreges, tremolózó érhangon verte ki a hajnali hét órát. És az őrnagy, aki legénylákásának egyszerű vaságyán hevert, e hangokra fölnyitotta a szemét.

Az őrnagy egy percig merengve nézett a plafonra, aztán hirtelen mosolyogni kezdett. A vén hadfinak, aki tíz év óta a kis helyőrség garnizonjában szolgált és a nagy hadgyakorlatokon kívül jóformán csak a kisvárosi gyakori tetőtüzeinek szentelte minden éberségét és figyelmét, most egyszerre eszébe jutott a lefolyt éjszaka, melyet a helyőrség vidám tisztjeivel együtt töltött el az Arany Kereszt étteremben. Az őrnagy nem igen beszélt, csak macskamódjára duruzsolt: a jókedvnek nála ez volt a legmagasabb fok. Mivel a jó élet folytán meglehetősen elhízott, céciók alkalmával alig vejt más részt a közös jókedvényben, mint hogy elégedetten ivott és szuszogott. Közben leereszkedőleg morgott valamit a bajusza alatt, amiből az alantás tisztek egy jöttát se értettek, de azért kötelességszerűleg elismerő kacagásban törtek ki. Most, hogy vaságyán hirtelen fölébredt, megint jóízűen elnevette magát; eszébe jutott ugyanis néhány epizód a múlt éjszakáról, ami szerinte örületesen kolosszális volt. Nehogy a nyájas olvasó holmi falrengető tréfákra gondoljon, el kell árulnom, hogy a kövér őrnagy igen sajátos dolgok fölött kacagott kést adott a koresmáros tévedésből kést adott a grog mellé, a főhadnagy dogja felhőrpintett egy pikoló kapucniert, a kapitány meggyújtotta az ujságot, ami mellett az állatorvos elaludt. Az őrnagy szemében ugyanis a hasonló epizódok az emberi elmesség netovábbját képviselték.

Az őrnagy tehát jóízűen elnevette magát s készüléket tett arra, hogy a vaságyból kiugorjék, mikor pillantása az ágy mellett álló székre esett; a széken egy felbontott távirat feküdt. Az őrnagy arcán erre megkövesedett a nevetés, s a szívébe jéghideg borzadály költözött. Álmodta-e már, barátságos olvasóm, hogy nyugodtan léptél le a villamosvasut lépcsőjén s e közben hirtelen észrevetted, hogy egy tizezer lábnyi mélység tátong feketén a lábad alatt? Az őrnagy körülbelül eképpen érezte magát és a vér ugy ellepte a szívet, hogy asztmatikus fűdökülés vett rajta erőt. Megsemisülve dőlt vissza vánkosára és az első gondolat, mely agyvelelérek borzasztó khaoszából kibontakozott, ez volt: Ezredesség, katonai karriert, Isten veled!

A szegény őrnagy megsemisülve dült hátra vánkosára, mert tényleg oly hallatlan szerencsélenség történt vele, a minhez hasonlóra az egész világtörténet nem emlékszik. Az őrnagy elaludta a félhétórás vonatot. Tegnap este távirat érkezett a tiszti ka-

szinóba, mely röviden jelentette, hogy Imre főherceg, a felügyelő, szemlét tart a kisvárosi garnizon fölött, s a félhét óránál megérkezik a sódberényi állomásra. Sietve kiadták a parancsokat, a kaszárnyában fáklya mellett dolgoztak s a tisztek később összegyűltek az Arany Kereszt étterembe, hogy a szükséges dolgot megbeszéljék. Vacsora után váratlanul jókedvük szottyant, a hadnagy hortobágyi betyárnotákra tanította a cigányokat, s az őrnagy szapora tempóban, eszöndesen szuszogva hőrpintette ki egymás után a grogkos poharakat. Csak négy felé került ágyba, s mikor levetkőzött, megdöbbenett józansággal ezt mondta magában: — Két óra hosszat aludni fogok és félhétre odakünn leszek az állomáson.

Oly biztosra vette, hogy fölébredt, hogy bóbiskoló inasát meg se bizta a keltéssel. Harminecéves katonai pályája alatt ugy megszokta az idegi szubordinációját, hogy mindig abban a pereben ébredt, amelyekre lefekvés előtt gondolt. Mint történt még is, hogy most félórával többet aludt? A szegény őrnagy semmitse értett az egész dologból, csak azt tudta, hogy a pályafutásának vége szakadt: az Isten se menti meg attól, hogy félév múlva penzióba küldjék. A főherceget egy lélek se várta a pályaudvaron: minden hajszála az égnek meredt, mikor erre a hallatlan szerencsélenségre gondolt. Egy pillanatig gyerekes kifogásokon tételődött: talán jó lenne, ha a táviratot letagadná, vagy valami súlyos betegség jelentene. De rögtön belátta, hogy lehetetlen tervekkel foglalkozik: a táviratot beirták a hivatalban, a betegséggel pedig szemérmertlenség lenne előállni az Arany Keresztbeli jókedvű éjszaka után. Az őrnagy behunyt szemmel dőlt hátra: Kétségtelen volt, hogy mindennek vége van...

Pár pillanatig marcangoló fájdalmat érzett, de hirtelen öklöbe szorította a kezét: teringettét — mormogta — hiszen nem vagyok vén asszony, aki piteyereg, ha baj éri. Méltóságosan leszállt tehát a vaságyról, megmozdult, s becsöngettette az inasát, aki odakünn a kávét főzte!

— Parancs! — mondta a szurtos inas, aki egy matematikus fehérségű kötényt viselt.

Az őrnagy jóindulattal végignézte a borzas legényt, aztán valami tompa, moll-hangon közelebb intette.

— János, — mondta — szegény kutya, te ugyan jól jártál!

János, aki a katonai fegyelmet a kis ujjában hordozta, alázatosan összeütötte a sarkantyuját.

— Igenis, — mondta aztán olyan hangon, mintha a dolgok állásával tökéletesen tisztában volna.

Az őrnagy azonban tovább füzte a beszélgetést.

— Azt hitted ugy-e, hogy nálam öregedsz meg, vén esacsi? Ördögöt János, — finánc lesz belőled öreg napjaidra. Ott fogsz állni a vám mellett, a város végén és sárga meg kék cédulákat osztasz ki a tojásos és a zöldséges kofák között. Én mondom neked, János, hogy finánc lesz belőled, olyan igaz, mint hogy én irnoknak megyek a törvényszékhez...

János most már igen ostobán hunyorgatta a szemét és fölötébb mozgatta az ádamesutkáját, de azért katonásan válaszolt:

— Igenis, őrnagy ur!

Az őrnagy e közben magára öltötte a ruháját, pedánsul elsimította koponyáján azt a husz szál haját, a mi boldogult ifjúságából megmaradt, aztán szentimentálisan arcul legyintette Jánost, aki még mindig ott állott a szoba közepén.

— Ugy ám, János fiam, nekünk kettőnknek befűtöttek. Én majd aktákat másolok a megyeházán,

te pedig a zöldséges kofákkal veszekszel. Azt mondd, hogy megélünk a penzióból? Ördögöt élünk, János, sárga ördögöt, — az a pár garas a kölykeknek is kevés, akiket a szegény bátyám helyett tanítottok. Izzadni fogunk, János, izzadni, mint a pinty, mert különben, azt mondom neked János, hogy éhenhalunk...

A nap e közben besütött az emeleti ablakon és az őrnagy pillantása az aranyos atillára esett, melynek alsó szárnyáról rémületes látvány meredt eléje: az atillán két tenyérnyi zsirfolt oszillogott. Két hatalmas tenyérnyi zsirfolt, mely a tegnapi viharos éjszaka emléke volt. Az őrnagy rettenetesét kiáltott — azt lehetett volna hinni, hogy a hanyag Jánost leüti a lábáról, — de hirtelen lecsillapult és elnevette magát.

— A fináncok majd rendez szoktatnak, János, — mondta az őrnagy jóindulattal, — én bezzeg nem tudtam belőled embert faragni. De mindegy, János, most már nekünk minden mindegy. Hozz be különben egy vizes kefét, hogy az atillát kitisztítsuk.

János összeütötte a sarkantyuját, kiment a konyhába a vizes keféért s mikor visszatért, egy táviratot tartott a kezében.

— Az őrnagy urnak jelentem alássan, hogy ez a telegráncs kora hajnalban érkezett, de az őrnagy ur oly jóízűen aludt, hogy nem akartam miatta fölkelteni...

Az őrnagy feltépte a telegrammot, — s egyszerre fekete kártyák kezdtek táncolni a szeme előtt. És a szive majd kiszakadt a melléből, mikor a következő szavakat elolvasta:

“A fenséges ur könnyű torokgyulladásban szenved és így tervezett utját elhalasztani kénytelen. Báró Rheinfels”.

Az őrnagy borzasztó nagyot lélekzett: az az érzése támadt, hogy fuladozva evickélt a hallások között, s most hirtelen kitántották a levegőre. A főherceg tehát nem jött meg. Karriérje nem szakadt kettő, az alezredesi rang ott csillog előtte a közel jövő képei között... Egyszerre büszkén ki egyenesedett, a bajusztát kétfelé sodorta s keményen, katonásan rivallt Jánosra, aki még mindig ott állott a vizes kefével:

— Mit kukszolsz itt, mint egy panorámás tevé?

— Jelentem alássan az őrnagy urnak, hogy parancsára behoztam a vizes kefét.

Az őrnagy egy pillantást vetett az atilla zsirfoltjaira, aztán olyan kiáltott, hogy a plafon is megremegett tőle.

— Beste fia, hát hol volt a szemed, mikor az atillát tisztogattad? Ha még egyszer így hozod elem a ruhát, az a szentséges mennybéli generális se veszi le rólad a hatórai kurtavasat. Mars!

János meggörnyedve kisompolygott s együgyű elméjében sokáig forgatta a kérdést: miért volt előbb oly jókedvű az őrnagy ur s miért most oly képtelenül haragos? Bizonyosan az a fránya telegráncs hozott neki valami váratlan rossz újságot.

DAL.

Ma nálatok társaság van,
A ház fény-árban áll,
S ott fenn az ablakoknál
Egy árny imbolyogva jár.

Hol állok, a sötétben,
Nem láthatsz ide le,
De még kevésbé láthatsz
Sötét szívembe te.

E szót, szeretve téged,
Szenved s nem ejt panaszt,
Vérzik, vonaglik, meghal,
— De te nem látod azt...

HEINE.

Nyugtalan éjszaka

■■■■■■

IRTA: CSEHOV ANTAL.

SZERENCSETLENSÉG! szólt a postakocsis ostorával egy nyulra mutatva, mely épen előtünk szaladt át az uton.

Különbén e nélkül is tudtam, hogy helyzetem reménytelen. Éppen a kerületi törvényszékhez igyekeztem, hol kétnejeségért voltam bevádolva s a biztos elítéltetés várt reám. Az ut borzasztó volt. Mikor az éj beálltával a postaállomáshoz értem, vastag hóréteg borította felső kabátomat, mely jéggé fagyott rajtam. Teljesen át voltam hülve s a folytonos kocsirázásnál az állomásfőnök fogadott kékesikós alsónadrágban. Magas, kopaszfejű ember volt, bajusza olyan mintha orrlukáiból nőtt volna ki: akadályozta is a szaglásban.

Az igaz, hogy volt is mit szagolni! Mikor az állomásfőnök magában mormogva, szipákolva és tarkóját vakargatva kinyitotta az állomás szállószobájának ajtaját és megmutatta nyugvó helyemet, fertelmes levegő csapott meg, fullasztó savanyu büz és szédőrszölt poloska undorító szaga. Majdnem megfulladtam. S a bádoglámpa, mely az asztalon állott és alig világította meg a festetlen falakat, úgy füstölt, mint egy szurokfáklya.

— Esküszöm, hogy önnek nem kell parfümre költenie! — szóltam a szobába belépve s az asztalra téve börtáskámat.

Az állomásfőnök egyet-kettőt szippantott a levegőből és tagadólágráza a fejét.

— Rendes szag — szólt és újra tarkóját vakargatta. — Csak akkor veszi észre az ember, ha friss levegőről jön be.

Az állomásfőnök kiment s én körülnéztem éjjeli nyugvó helyemen. A kanapé, melyen hálóm kellett, széles volt, akárcsak egy kettős ágy; viaszos vászonnal volt borítva és hideg volt, mint a jég. A kanapén kívül egy nagy vas-kályha volt a szobában, egy asztal a füstölő lámpával, egy pár eszma, egy kis utazó láda és egy spanyolfal, mely a szoba egyik szögletét takarta el. A spanyolfal mögött valaki esőndesen aludt. Mikor mindent szemügyre vettem, a kanapén ágyat vettem és vetkőzni kezdtem. Orrom hamar hozzászokott a rossz szaghoz. Levettém kabátomat, nadrágomat és cipőmet, nagyt nyújtózkodtam s elkezdtem ugrálni a vas-kályha körül, meztelen lábaimat melegítve... Az ugrálástól fel is melegedtem kissé. Épen le akartam feküdni a kanapéra, midőn váratlan meglepetés ért. Tekintetem véletlenül a spanyolfalra esett és... óh rettentő! A spanyolfal mögött női fejet pillantottam meg, szétbontott hajjal, fekete szemekkel és hófehér fogakkal. A nő fekete szemöldökei moztogtak, arcán pajkos gödröcskék játszadoztak, szóval — mosolygott. Teljesen zavarba jöttem. A fejecke, mihelyt észrevette, hogy megláttam, szintén zavarba jött és elrejtőzött. Mint valami rajtakapott bűnös, elfordítottam szememet, nesztelenül a kanapéhoz mentem, lefeküdtem és magamra huztam a takarót.

— Jaj, jaj! — gondoltam — látta, a mint meztelább ugráltam. Szép történet...

A csinos arcra gondolva, önkénytelenül ábrándozni kezdtem. Szébbnél-szebb képzetek ötlöttek eszembe, majd — mintegy büntetésül a vétkes gondolatokért, — hirtelen égő fájdalmat éreztem arcomon. Odakaptam hirtelen — semmi sem volt. De azonnal kitaláltam az okot, mert eldörzsölt poloska szagát éreztem.

— Borzasztó! — szólt egy női hang. — Ugy látszik, ezek az átkozott poloskák egészen megakarnak enni!

Hm!... Eszembe jutott, hogy én mindig szoktam magamnál rovarport hordani a poloskák ellen. Most is volt nálam. Egy pillanat alatt kivettem táskámból a rovarporos skatulyát. Nem volt egyéb hátra, mint hogy felajánljam neki s ezzel készen lett volna az ismeretség. De hogy ajánlam föl neki?

— Irtóztató! — hallatszott újra.

— Asszonyom! — szóltam a legédesebb hangon — ha jól értettem előbbi felkiáltását, a poloskák nem hagyják kegyedet nyugodni. Nálam van rovarpor. Ha óhajtja...

— Óh, ön nagyon szives!

— Azonnal... Csak vegyem magamra a takarót — szóltam örömmel — odaviszem...

— Ne, ne... Adja csak a spanyolfalon keresztül, ne jöjjön ide!

— Tudom, hogy csak a spanyolfalon keresztül. Ne féljen, nem vagyok barbár török.

— Elhiszem... de az utazókban nem bizhatik az ember.

— Hm... ha a spanyolfal mögé is kerülnek... az sem volna olyan különös, mert én doktor vagyok — állenttem hirtelen — és kegyed tudja, hogy a doktornak, rendőröknek és fodrászoknak mindenüvé be szabad menni.

— Igazán doktor? Komolyan? — Becsületszavamra! Tehát megengedi, hogy odavigyem a port?

— Hm... ha igazán doktor... De miért fárasszam? Oda küldöm a férjemet... Fedorka! — szólt az asszony hangosan — Fedorka, ébredj, te medve! Mozdulj és eredj oda. A doktor ur oly szives és adni akar nekünk rovarport.

"Fedorka" jelenléte a spanyolfal mögött reám nézve meglepetés volt. Mintha fejbe vágta volna egy kövel. Ugy éreztem magamat, mint a puska, mely csüörtököt mondott. Szégyeltem magam és bosszankodtam. Mikor Fedorka előkerült a spanyolfal mögül, majd hogy föl nem kiáltottam bosszuságomban. Fedorka

ka ötven éves, erőteljes, szürke pofaszakállu ember volt. Halántékain és kezein kék erek duzzadoztak. Hosszu hálókabát volt rajta és papucs.

— Ön nagyon szives, doktor ur — szólt, a rovarport elvéve és visszatérve a spanyolfal mögé. — Köszönöm... Talán önt is megrohanták?

— Igen — mormogtam, bosszusan huzva magamra a lepedőt. — Igen.

— Zina... egy poloska szalad az orrodon! Várj, hadd fogjam meg.

— No, fogd meg! — szólt nevetve Zina. — Nem fogtad meg? ...Hm... államtanácsos létedre nem tudsz megfogni egy poloskát!

— Zina! Itt egy idegen ur van... mit beszélsz... Istenem!

— Disznók! Nem hagynak aludni — mormogtam bosszusan, magam sem tudva miért.

De nemsokára a házastársak lecsendesedtek. Behunytam szememet s igyekeztem semmire sem gondolni, hogy elaludjam. De eltelt félóra, egy óra és mégsem aludtam. Egyszerre csak szomszédjaim elkezdtek mozgolódni és csöndesen méltatlankodni.

— Csodálatos! A por sem segít! — mormogta Fedorka.

— Mennyi itt a poloska. Doktor ur! Zina kér, hogy kérdezzem meg önt: miért oly bűdösek a poloskák?

Beszélgelni kezdtünk. Beszélünk a poloskákról, az időről, az oroszországi tétről, az orvosi tudományról, melyhez pedig úgy értettem, mint az asztronómiához. Végre Edisonról beszélünk.

— Zina, ne zsenirozd magadat... hiszen ő doktor! — mormogott a férfi, mialatt Edison-ról beszélünk. Ne csinálj hosszú ceremóniát, kérdezd meg... Ne félj. Ha Sveczov nem segített rajtad, ez talán segít.

— Kérdezd te — szólt Zina.

— Doktor ur — fordult hozzám Fedorka — miért érez a feleségem nehézséget a mellében, mikor lélegzik? Mikor köhög, elakad a lélegzete...

— Jaj, ez hosszú história, nem olyan könnyű egyszerre megmondani — szóltam, igyekezve egyébre terelni a beszélgetést.

— Nem baj, ha hosszú is! Van elég időnk... úgy sem alszunk... Kérdezze ki, kedves doktor ur, kérem szépen. Sveczov doktor kezelte eddig... Jó ember, de... hogy is mondjam? Nem bizom benne, nem bizom! Látom, hogy ön most nincs jó kedvében, de legyen oly jó! A mig őt kikérdezi, kimegyek az állomásfőnökhöz s megrendelem, hogy gyujtsa meg a szamovárt.

Fedorka papucsával csoszogva kiment. Én bementem a spanyol-

fal mögé. Zina egy széles kanapén ült, körülötte egy halom párna.

— Mutassa a nyelvét — szóltam mellé ülve és szemöldökeimet összehuzva.

Zina megmutatta a nyelvét és nevetett. A nyelve piros volt. Megtapogattam pulzusát.

— Hm... szóltam tudákosan, pedig el sem találtam.

Nem emlékszem, miféle kérdéseket tettem még, miután folyton nevető areoskájára néztem. Csak annyit tudok, hogy ott ültem Fedorka és Zina társaságában. Végre receptet is kellett írnom. Ezt meg is tettem az orvosi tudomány szabályai szerint.

Rp.

Sic transit	0.05
Gloria mundi	0.1
Aquae destillatae	0.1
Minden fél órában egy evőkanállal.	

Dr. Lepor

Reggel, mikor utra készen álltam és börtáskámmal kezemben örökre búcsút mondom új ismerőseimnek, Fedorka kabátom gombjaival játszva, egy tizrubeles bankót nyomott kezembe és így szólt hozzám:

— Ezt el kell fogadnia! Én minden becületesen munkát meg szoktam fizetni. Ön tanult, ön dolgozott. Verejtékes munkával szerelte tudományát. Értem én ezt.

El kellett fogadnom a pénzt.

Igy töltöttem éjszakámat a törvényszéki tárgyalás előtti napon. Le nem irhatom érzelmemet, mely elfogott, mikor a tárgyalási terembe léptem s egyik hivatalnok kijelölte helyemet a vádlottak padján. Csak annyit mondom, hogy mikor megfordultam és több száz arcot megpillantottam, melyek mind felém néztek, elsápadtam és elvesztettem fejemet. A bírák komoly, ünnepélyes arcáról már le is olvastam ítéletemet.

El sem tudom mondani s önök sem tudnák elképzelni azt a félelmet, mely akkor fogott el, amikor a vörös posztóval borított asztalra emelve szememet, megpillantottam a közvádli székben — kit gondolnak önök? — Fedorkát! — Valami irással volt elfoglalva.

A mint őt megpillantottam, a poloskák jutottak eszembe, Zina, az én diagnózisom, a recept... Nem hideg borzongást, hanem egy egész jeges oceánt éreztem hátamon... Mikor Fedorka befejezte az írást, rám nézett.

Első pillanatban nem ismert meg, de aztán szemei kitágultak, száját összeszorította... keze reszketett...

— Vádlott, hogy hivják?... — kérdezte az elnök.

A közvádli egy pohár vizet ivott. Homlokán verejték gyöngyözött.

— Már kezdi, gondoltam. Minden jel arra mutatott, hogy elítélnek. A közvádli az egész tárgyalás alatt izgatott volt, a tanuk feleleteit rostálta, akadékoskodott, zugolódtott...

De most be kell végeznom elbeszélésemet. Itt írom a törvényszéken, szünet alatt... Nemsokára a közvádli beszél. Vajjon mi vár reám?

— Edes Iam, — mondta máris ma-
moros szemmel, papos hangon, — az isko-
lát ne említsd. Az iskola szent hely, azt pro-
fánul emlegetni nem szabad. Abba csak ol-
dott saruval lépj be, szent érzéssel.
— Vagy delirium tremenssel, — szölt
csendesén, a másik tanár, Vincze profes-
szor, mosoly nélkül gunyolódva mindkette-
jük korhelységén.
Gyurányi, a fiatal tanárka, aki még
nem szokott bele elégé a tanári státusba,
gyerekesen fölnevetett, aztán mindjárt ösz-
sze is volta a szemöldökét.
— Eh, a legnagyobb élvezet bolondot
tenni! — mondta hanyaveti fejszeggéssel
Ferkó. — Csak az ivó ember az igazi em-
ber. Akkor jön ki belőlünk a szabad akarat.
Triglyem a régi boldog korhelyeket, az öse-
met, akik nehéz borokat ittak és hatalmas
tempóval mulattak.
Mindnyájan elhallgattak s erős han-
gulat fogta meg őket.
— Bele vagyok hajszolva az életbe
végre, — mondta halkán, de mintha kial-
tana, Ferkó. — Régi vér forrt bennem.
Mégvelem ezt az egész társadalmi rendet,
amely behörtönöz bennünket. Ki akarom
rugni a ház oldalát egyszer.

— 73 —

polgármester urtól tisztelt kisasszonykája
kezeit nekem.

— Megbolondult! — morogta Bodonyi
bácsi s visszahúzódott a széken, amely re-
cesgve ropogva ferdült el alatta.

— Ájné, cváj, — kacagott fel jókedvű-
en Ferkó s magasra emelte a poharát. Gyer-
mekes friss pajkosság csillogott fel a sze-
mében, mint mikor kisdíák korában döglött
macskát csempésztetett be a részeg Bodo-
nyi bácsi órájára.

De Bodonyi bácsi nem az az ember
volt, akivel tréfálni lehet. Még ugy éjféli
után csak, csak, de este nyolc órakor! Még
kevés volt benne az ágyazás ilyen nagy hecc
hez. Ha csak rá gondolt is, hogy a polgár-
mester elé áll, aki a vasárnapi presbiteri
gyűlésen már ki is mondathatja az ő elcsa-
patását, hideg futkosott végig hája színén.

— De hogy jut eszedbe ilyen bolondság.

— Hja, a szívnek nem lehet paran-
csolni.

— Szó sincs róla, nagyon eszes, nagyon
intelligens gyerek; — bölintött bánatosan
Bodonyi bácsi, — mind a nyolc osztályból
jeles magánvizsgát tett.

— Mi a patvár, gimnáziumot végzett?
Hisz az nagyszerű!

— 76 —

professzor — egy nagy megbízatásban jelen
ni meg itt. Kerekgyhazy Ferenc ur, mint
megbizom, azzal a kivánsággal küldött ön-
hoz, hogy az ő nevében s az ő számára kér-
jem meg az ön leányát kezét.
Az emberek mind sobálványára lettek,
s a legegztük is elállott erre a hihetetlen
szóra, amelyhez hasonló még nem hangzott
el a Kunság egész történetében.
A polgármester nyugodtan jött a he-
lyén s pipázott Vincze professzor éles, me-
rev szemmel bámult a szemébe. Szinte át-
fúrta okos, éles tekintetével a nagy legma-
tikus embert, aki az arcan birt uralkodni,
de a szempillája egyszer kétszer meghunyor-
gott ravasz kis hunyorítással s ettől titok-
ban még elcsobb és kutatóbb lett a profesz-
szor szeme.
Lassan mindenki odanézett a polgár-
mesterre, aki lassan leeresztette a szempil-
láját a szemfogarakig s aztán tekintetét a
pipája szédéig s csendesen elkezdett vág-
kálni benne az ujjaival.
Végre megszólalt.
— Meilyiket?
Ez a váratlan szó egyszerre új helyze-
tet tértelt.
Vincze professzor meghökken, fogal-

— 80 —

— 77 —

— És szép lány, barátom, — szölt Gyurányi, — tegnap láttam, gyönyörű lány!
Ritka szép, ritka szép!

— Szép lány! — annál jobb! — neve-
tett Ferkó. — Még kisül a végén, hogy nem
is bolondság az öteletem.

— Nem is ismered! — kiáltotta Bodo-
nyi bácsi.

— Ismerni! A régi időkben mindig azt
mondták a szülők, hogy elég ideje van az
embernek megismerni a feleségét az esküvő
után! Szeretem az öreg igazságokat.

Vincze csendesen nevetgált a bajusza

— Igaz, igaz, de hát...

— De hát ti most ketten szépen fel fog-
tok állani, kedves öregem, — Stellungba
vágjátok magatokat és átsétáltok! De nem
itt áll, ezen az ajtón, az nem volna elég ün-
nepélyes, hanem szépen körül a folyosón. A,
öregem, hiszen ha kopóval hajtanám fel a
megyét, nem találnék remekebb lánykérőt
nálad.

S vidáman nézett a Bodonyi bácsi sze-
mébe, amely kétségbeesetten pislogott s ku-
tatott valami mentség után.

— Na hát csak azt tedd meg hát akkor,
hogy várjál holnap reggelig. Akkor fölve-
szem az új Ferenc József kabátomat, más

— No, urak, hat akkor ti ketten sziveskedjétek a küldetésben eljárni.

Vincez professzor fölötté a kapuját kitta a sötét s minden tekintet nélkül felállott. Gyurányi azonban abban a percben, mikor rá került a sor, épen úgy járt, mint Bodonyi bácsi. Megremélt a következő nyektól. De aztán hirtelen elgondolta, hogy először is, semmi becselen dolgot nem tesz, másodsor, ugy is csak ideiglenes tanár és jövőre legfőbb elhelyezkedik, harmadsor, Ferkó majd csak gondoskodik róla s ez mindenesetre vigasztalóbb, mint ha őt is valami párbajjal fenyegetné meg.

A polgárok épen készülődtek hazafelé, mert félhőre után már veszekedik az asztal szony, ha valami kell a vacsorával. Ezre sem vettek, mikor a két tanár belepert, csak akkor megszellek fel, mikor Vincze az asztal közepén megállva, szemben a polgármesterrel, éles, borköszörűtte hangon, nyugodtan így szól:

— Tisztelt polgármester ur!

Mindenki feleje fordult s nagy szemet meresztett rá. A polgármesternek egyszerűre mertv lett a közönyös arca, mint mikor a közgyűlésen interpelláltak meg.

— Van szerencsém — folytatta Vincze

— 79 —

nyakkendőjét kötök s elmegyek a lakására...

— Édes fiam, csak nem téged küld dél-előtti lánykérőbe, — mondta Vincze rezignáltan.

— Nos, tehát, mélyen tisztelt kedves tanár ur, ugyis, mint...

— Hagyj nekem békét! — mondta az öreg mérgesen.

— Micsoda? Nem akarsz?

— Nem hát!

— Nem!?! — kiáltotta Ferkó. — Megtagadod?

— Meg...

— Jól van. Egy párbaj nem a világ.

A többiek nevettek, de Bodonyi bácsi a nyakkendőjéhez kapott s nagyokat lélegzett. Aztán, egy természetes mozdulattal fogta a krighjét s kihajtotta, ami még benne volt. Ivás közben mellette visszaesett apró bogár szemével Ferkóra, de ez elnézett s nem látta többet Bodonyi bácsit.

Az öreg kapta a botját s hirtelen teljesen berekedt hangon kiáltotta;

— Ha párbaj kell, arra is itt vagyok! S elment kéréshetetlenül.

Ferkó halkán nevetett.

Kis kortyot ivott.

— 78 —

Hatna vetette magát s forró, izzadt homlokán széturta a haját.

— Edes fiám, ne tégy balgaságot! — mondta Bodonyi bácsi. — Tanulj rajtam, látod, mi lett belőlem, bár előttem volt valankor az egész élet az ő örömeivel. És most minden presbiteri gyűlés előtt reszkélnem kell, hogy nem csapnak-e el az állásomból, a szegény szent feleségemmel és öt drága beteg gyermekemmel együtt.

— Aki hátul marad, tegye be az ajtót! — kiáltotta Ferkó, a hajdani korhely cím-borák széles mozdulatával s észbe jutott a Bodonyi bácsi nyomorék felesége és degenyált gyerekei.

— Természetesen, — szóló Vincze professzor, aki egy kis ragyás, abszolút tudós volt, beletemetve soros krighj és ostoba diákok szük világába. — Főkéve, hogy az ember levonja a következtetést s ő maga vállalkozik rá, hogy betegye az ajtót.

Gyurányi megint ehelyette komolysággal s helyeselt, hogy legjobb is, ha nőtlen marad az ember.

— Nőtlen? Azt nem! — mondta Ferkó. — Ha tud, legyen követi! Ma megházasodom.

— Micsoda!

— 74 —

— Az apám kitagad, ha meg nem teszem; különben is az ember nem élhet családnélkül. Legrosszabb esetben kicserélem az apákat.

— És aztán...

— És aztán csinálunk egy országos heccet. Hadd örüljön három ember, az apám, az apósom, meg én, aki mindkettőjükön kacagok. No meg az egész világ, mert ezen mindenki nevet, ha kisül.

— Ki lesz az após? — kérdezte Bodonyi bácsi szigoruan.

— A polgármester.

Bodonyi bácsi megszeppenve mondta: — De fiaeskám, csak ugy heccelődésből az isteni törvényekbe ütközni!...

— Nagyon okosan, — szóló Vincze professzor, — nem is lehet jobb keresztetést kívánni.

— Persze! — kacagott fel Ferkó. — Hisz az a cél épen, hogy jó vérkeresztetés jöjjön ki a komédiából. A Kerekgyházak vére nagyon is meghigult már, egy kis sűrű Kotzog-vér jól fog esni az utódoknak. Urak, nincs vesztegetni való idő, ez a perc, amit tisztokénél kell megragadni; sziveskedjenek nevemben átsétálni a szomszéd terembe s annak rendje és módja szerint megkérni a

— 75 —

Egy kosár kenyérgyümölcs

IRTA: LOUIS BECKE.

A SAMOA szigetcsoporthoz négy nagyobb sziget alkotja: Savai, Ppolu (melynek Apia a fővárosa), azután Tutuila és Manua; a négy között Savai a legnagyobb.

Steinberger idejében történt az eset. (Steinberger ezredesnek 1874-ben a Samoa szigeteken sikerült államot szerveznie. A szerző.) Egy kereskedő ember Savaii legutolsó csücskéről hajókázott ide Apia-ba a bárkáján; mikor aztán utnak eredt hazafelé, Mulinu'u mellett utolérte az apály. Ez a Mulinu'u földnyelv mélyen bele nyulik a sekély tengerbe és 2 mérfölddel nincs messzebb Apia-tól. A kereskedő ember azt gondolta magában, hogy van itt neki egy-két vendégszerető benszülött ismerőse, hát majd pipaszó és beszélgetés közben megvárja, míg megint elegendőképpen megdagad a tenger; azután meg bizonyosan kava-val is megkínálják. (Kava: az ava-bors gyökeréből készült részegítő ital.) Ugy is történt; a kereskedő ember nem sok idő múlva nagy kényelmesen leheveredett egy puha gyékényre és onnan nézte, hogy a aua luma (benszülött) leánysereg, hogy miképpen szerkeszti a kava-t egy hatalmas edényben.

A kereskedő ember Falealupóban lakott, Savaii sziget legnyugatibb csücskén. Ez a Falealupo azonban olyan távol esik és anyyira el van zárva mindenektől, hogy a samoa-i népség emberemlékezet óta más néven ismeri, valami olyan néven, amely nem igen türi meg a nyomdafestéket; így hát az történt, hogy a vendégszerető benszülöttek elkezdték a kereskedőembert, hogy hát hogyan is lakhatik egy ilyen bolondos nevű helyen. A kereskedő ember állott a tréfának és azt mondta, hogy jól van: hogy ha ezek a vendégszerető benszülöttek egy olyan feleséget találnak neki, a kit a botránynak még a lehelle sem érintett, hát akkor ő otthagyja Falealupo-t s elmegy Safune-be, ahol már földet is vásárolt magának.

— Malie! szólalt meg erre egy félszemű és fehér haju anyóka, ez a papalagi bölcsen beszélt ma este; mert Safune-ben legedesebb a dió és legnagyobbra nő a kenyérgyümölcs; és lám! van itt ezek között a kava-gyökeret rágcsáló emberek között egy Safune-beli fiatal leányzó — az én tulajdon unokám, a Salomé. Ennek a nevére pedig egész Samoa-ban még a szellő se tud semmi rosszaságot! — A benszülöttek között nagy nevetés támadt a beszédre, és össze-vissza kiabáltak: Isa! e le ma le lo matua (a vénasszony igazán szemtelen). Az anyóka pedig oda mászott a kereskedő emberhez és egyik esontos kezét térdére támasztva, félszemével erősen rámeredt az arcára.

A kereskedő ember ránézett a leányra — a Salomé-ra. Nagyanyja beszédjére elfordította fejét a leányzó és szép szájából kivéve a kava-gyökeret, melyet éppen szopogatott, szeméből a szemérem könyei sűrűn kezdtek előtörni. A kereskedő embernek

eleven volt az esze járása és Salomé könyeit meglátva menten el is határozta, hogy komolyan is megeselekszi, amit csak tréfából mondott. Rögtön a fülébe sugta hát a vénasszonynak: — Dagály előtt jöjj el a bárkámhoz, ott majd tovább beszélgetünk.

Mikorra a kava-gyökér leve ihatóvá érett, a benszülött társaság végkép elfelejtette a vén asszonyt is, Salomé is, a kik észrevétlenül osontak el; így mullott el egy vagy két óra nagy jó kedvben, mert a kereskedő embert mindenki kedvelte. Végre fölkel a kereskedő ember és buszzkodni kezdett, de a társaság kérte őt, hogy most ne lépjen a tengerpart fővényére és ne menjen a bárkájába, mivel mindenestre rá fognak puskázni, mert hát a sötét éjszakában honnan tudhassák a benszülöttek, hogy jóbaráttal van-e dolgok, avagy ellenséggel? De a fehér ember csak mosolygott a beszédjükon és azt mondta, hogy a bárkája nagyon is meg van rakva, hát nem várhatja be, amíg tulságosan megdagad az óceán. Így hát csak kinyitotta a nádból font ajtót és elment; az ott maradt társaság pedig utána kiáltotta: manuia oe! (Isten vezéreljen!)

A vén asszony már várt reá és kézen fogva tartotta a leányt. A földön egy erősen bekötözött kosár evért. Salomé még mindig sirt, de a vénasszony dühösen mordult rá, hogy ne bölgjön, hanem másszon a bárkába, melyet a matrózok már elkezdtek a víz felé csusztatni, orral előre. A vénasszony fölemelte a kosarat és a bárka földézetén gondosan letette.

— Jól vigyázzatok, — szolt aztán a matrózoknak — rá ne üljeteke valahogy, mert nagyon érett, zamatos kenyérgyümölcs van benne. Manoa-ba viszem, a családodnak.

— No csak bizd rám, — mondta a kereskedő ember és a kosarat a bárka hátulsó részén helyezte el, hogy ne legyen kéz ügyében. A vénasszony bemászott a bárkába és a kereskedő ember lábainál összekuporodva, rágyújtott egy sului-ra (száraz banána-levébe csavart cigarettára.) Hűvös szellő fujdogált a part felől; a matrózok pedig arra kérték a kereskedő embert, hogy ne igen tartózkodjanak a parthoz közel, a sekélyesben, mert mint mondták, sűrű lövöldözésnek mindig talál a magja, hát csak menjenek kijebb, hiszen a mély víz se nagyon bodros. Az öreg Lupetea megfogta a kereskedő ember ke-

zét és a fülébe suttogta neki: — Már csak a kis lányom miatt is menj ki a mély vízre. Látod, én már vén vagyok, és ha az ember olyan közel áll a halálhoz, mint én, bizony bolondság hazudozni. Hajts a szavamra és légy böles; vitorláz ki az óceánra és napkeltekor Manoa-ban leszünk, Salua-nál. Ott aztán partra tehetsz — a kosarammal együtt. De a leány nálad marad. Feleségül veheted majd, ha akarod, akár papalagi módra, akár fa'a Samoa (ugy, ahogy a Samoa-beliek szoktak házasodni). Így aztán én is hűséges leszek hozzád. Hogyha hamis lesz a leányzó, hát hiszen vékony a nyaka, neked meg erős ujjaid vannak.

A kereskedő ember pedig imigyen gondolkodott magában. — Hát hiszen ez nekem is jó, mert ha ilyen esőndbeu viszem el a leányzót a rokonsága közül, akkor megtakarítok egy jó esomó ajándékot, — ezeket elgondolván, szíve vidámságra derült, mert nem volt silány ember, de azért számító volt az eszével. Így hát a szabad tenger felé kormányozta a bárkáját, mely a sisterege dagadó hullámok között füttyülve suhant tova.

Amint a felhőbe burkolt Upolu sziget ködös széle a bárka mögé került, a kereskedő ember maga mellé emelte a leányt és beszélgetni kezdett vele. Salomé azt mondta, hogy nem fél tőle, mert már sokaktól hallotta, hogy jó ember a kereskedő és nem amolyan ula vale (haszontalan naplopó); csak azért sirt, mert a nagyanyján kívül minden egyéb rokonsága elhalt mellőle. Ép másfél napja történt, hogy a testvérbátyja együtt hullott el az unokabátyjával. Erős emberek voltak mind a ketten, de hát a golyóknak meg gyors a járása és így meghaltak mind a ketten; Matautuban mutogatták is a fejüket. Hát csak azért busul, ezért sir ő, ezért nem eszik semmit és ezért fázik ebben a sötét világban.

— Szegény kis ördög! — gondolta magában a kereskedő ember, — éhes. — Felnyitott hát egy szekrénykét és egy szardiniás dobozt talált benne; de kétszersült egy falásnyi sem volt sehol. Van ugyan a bárkán, még pedig sok, egész sereg ötven fontos ládával, csak hogy a ládák gyékényekkel vannak beterítve, és a matrózok alszanak rajtuk. A kereskedő ember már ép föl akarta költeni a legéységet, amikor eszébe jutott az anyóka kosara, tele nagyon érett, zamatos kenyér-

gyümölessel. Elnevette hát magát és az anyóka nézett; a vénasszony ott gubbaszkodott a lábainál és aludt. Először mégis a szardiniás dobozt nyitotta ki a kereskedő ember és odarakva a leány mellé, intett neki, hogy most ő kormányozzon. A leány szeme úgy villogott, mint a gyémánt, mikor a sötétségben találkozott a tekintetük; és gyöngéd ujjával megragadta a kormányrud fogóját. A kereskedő ember sietve tapogatózott a csomagok között és csakhamar megtalálta a kosarat.

Késével egyszeribe elvetszte a esatét, mely a kosár oldalait összetartotta; azután beleszagolt. — Ez az. Csak két darab, de jókora. Még valami kendővel is be vannak takarva! No, csak rajta... Ördög és pokol! Mi ez? — és ujjai mintha valami emberi szemhez hasonlító dolgot tapasztalának. Hamar visszarántotta a kezét és valamelyik zsebéből gyújtót véve elő, világot gyújtott. Kenyér-gyümölcs! Annak ugyan se hire, se hamva. Hanem van itt két esukott szemü emberi fej; sápadt ajkukat kék színre festette a halál és közülik fehér fogak villognak elő. Salomé elfődi az arcát és újra lehanyatlik a bárka fenekére és megint siratni kezdi a testvérbátyját és unokabátyját; a bárkát pedig erős szél kapja derékon, de azért nem ébred föl rajta senki.

A kereskedő ember haragudott. De azután megint csak bekötötte a kosarat és a bárkát kellő irányba terelve, odaszólt a leánynak. Salomé oda simult melléje és a köpönyegje alá kuporodott, mert a harmatos erdőszél reggeli szellő vonult végig a vizeken, a mitől Salomé dideregni kezdett. Aztán a leány elmondta a történetet. A két bátyját Malitoa esapatai fogták el Matautu-ban; nagyanyja kikönyörögte a fejüket és Muliunu'u-ba ment velük, remélve, hogy valami hajón eljuthat Manoa-ba, és ott a szülőföldjén majd eltemetheti őket. Tegnap este Mulinu'u-ba vetődött a kereskedő ember, az öreg Lupetea pedig nagyon megörült és ráparancsolt az unokájára, hogy a kosárról ne szóljon senkinek. Lupetea ezért remegett attól, hogy a part mellett maradjanak, mert ott sok ellenség támadt volna rájuk és agyonlőtték volna az öreg Lupetea-t, mivelhogy Manoa az ő szülőföldje. Eddig volt a történet. Salomé azután megette a doboz szardiniát és fejét a kereskedő melléje hajtván, elaludt.

Hajnali szürkületkor a kereskedő ember bárkája esőndesen rácsuszott a parti fővényre, Salua mellett. Az öreg Lupetea fölkel, istenhózzádot mondott a hajósoknak, az egék áldását kérte a derék ügyes fehér ember fejére, buszúsképpen a leány orrához dörögölte a maga orrát, fogta a kenyérgyümölcsös kosarat és partra szállott. Salomé odasimult a kereskedő emberhez, aki új nekivitorlázott az óceánnak, bárkáját haza felé kezdte kormányozni.

DAL

A hugomat a bánat eljegyeste
 Ha most csak ül, szeliden, csendben ül
 Virágai közt, mindig egyedül.
 Ő is virág. Hervadt virág a lelke.
 A hugomat a bánat eljegyeste.
 Az ablakunk mellett csak vár szegény
 A szenvedés hajol szíve fölé
 S ha rósa nyílik ki, nem az övé.
 Csendes, komoly hajfűrtje a fején
 Szegényesen busong — fakulva s árván —
 Mint holt leány a koporsópárnán.

KOSZTOLÁNYI DEZSÓ.

Az orgonista

IRTA: BRÓDY SANDOR.

Kikötött, kiszállott, a nagy hid pokoli cifraságában találta magát. Egy török hordár hurcolta előre az európai Konstantinápoly felé és beszélt hozzá törökül. Ne ki ugyan beszélhetett. Az Isten megbocsássa bűnét a szegény fiúnak, de a gyönyörű meesetek domboru kupolái és karesu fehérsége is csak annyiban hatottak rá, a mennyiben az asszonyi nem egy és más tulajdonságaira emlékeztek.

Látta a népjelenetek nagyszerű tarkaságát; a feje szédült attól, hogy mily tarka a világ, mily zavart és mily harmónikus, mennyire siet és mennyire késedelmeskedik minden lelkes állat. Csak a csacsiknak, a tevéknek és a kutya- és kutyák- van igazi flegmájuk, az emberi böleség itt ő beléjük szállt, hogy: minden ugyanis mindig!

A derék orgonista tett néhány jelentéktelenebb megfigyelést, mint példának okáért azt, hogy a temetőknél a város kellő közepében való elhelyezése szép dívat. A szegény halottak ninesnek kidobva és ha esőben is, együtt maradhatnak a diadalmas élettől. A perai és galatai utcák szűk és sötét voltát is helyeselte: ez kedvez a szerelemnek! így mondá magában, mert a földolgot, a célt, nem boesájtá el egy pillanatra is. És ennek megfelelőleg akart elhelyezkedni abban a kis hotelben is, a hol megszállt:

— Mennél kisebb szobát kérek, minél magasabban. Ha lehet a padlásán...

A szálloda egy emigrált magyar uré volt, a ki bár eltörökösödött, mégis nagyon ragaszkodott honfitársaihoz. A mint meglátta a zenész hosszú, szőke haját, azonnal ígért neki két zongoraleckét, egyet a dinamit-gyárban, a mely két óra járásnyira volt Perától, a másikat a lengyel kozulnál, a hol több gyermek volt, de egy hangszer sem, mindég az illető zenetanártól kívánták, hogy magával vigye a zongorát.

A szives biztatások után a portás — a ki szintén magyar születésű volt — elvitte Elemért az urakhoz, a kik egész nap állandóan ott ebédeltek a vendéglő udvarán, egy igen nagy terjedelmű, de teljesen levételen, száraz és szomorú lugas alatt. Az urak éppen egy rosszkedvű, öreg fehér macskával élődtek. De a mint Elemér helyet foglalt köztük, abahagyták a tréfálkozást és nyomban nekiestek, hogy mondjon ott-honról ujságot. Mert csekély kivétellel magyarok voltak. Annak számították azt a két morvaországi eredetű basát is, a ki innen a hotel udvarából vezényelte ezredeit. Ezek szerfölött rossz anyagi viszonyok között éltek és egyetlen feleségük sem volt. Garzon életük nyomorúságát enyhítették a koresmai társaságban, a hol a hü magyarság sokat elnézett nekik exzellenziás címükért és mert politikai híreket hoztak a kaszárnyákból.

A többi magyar ur részint zongoramester volt, részint szilenciá-

ris ügyvéd. Hozzájuk esatlakozott egy svájci énektanár és egy német katonatiszt, a ki nyugalmazott tanára volt a török kadétszervezetnek. Borvidéken született és ezért nem tudott elhelyezkedni a konstantinápolyi németesség keretében és — félig öntudatlanul — idetalált a magyarok közé.

— Tehát van már társaságom is, basákkal ismerkedtem meg!

Ezzel a szép eredménnyel zárta le Elemér első napját és aludni próbált. (Ki tudja, hogyan leszünk a többi éjszakával!) Ámde nem tudott nyugodni és nyitott szemmel a leghetlenebb álmódásokat folytatta.

Legelőször is több puszkagolyó vágódott az ablakához, de szerencsére nem tudták köröszkül-furni az üveget. Majd finom női ujjak kopogtattak az ajtaján. Kévs vártatva megjelent egy igen sovány basa, mindkét kezében egy-egy selyemzsinórral. (Elemér konstata, hogy most látja életében először a selyemzsinórt. Hát ilyen!) Egy másik, de kövér basa a szájában véres handszart tartott. A kegyetlen és ijesztő képeket barátságosabbak váltották fel, mint például a szökőkút medencéjében enyelgő ifju háremhölgyek, a kikre sokszinű, de igen könnyű ruhát az ablakok színes üvege és az aranyos félhomály vet. Erkeljelenetek következtek aztán, repkénylyel és kötélhágcsóval...

Virradt. Kévszel virradat után tényleg vendége érkezett Elemérnek. Egy zongoramester, a szomszédja, szintén fiatal és szőke, kék szeméből halálos optimizmus mosolygott ki folyton, hogy az már szinte kietlen volt. Papusban jött át egy kis bizalmas beszélgetésre.

— Ide jó helyre jöttél — mondá — finom helyre. A háremek kezdenek kinyitni, erősen civilizálódnak és az a zenész, aki oda bejut, az boldog és szerencsés.

— Te bejutottál? — kérde Elemér mohón.

— Én még nem, de a két basa részen van. Szólok nekik a te érdekedben is.

Kiültek az erkélyre, helyesebben a háztetőre és gyönyörködtek a fölkelő napban, a mely oly heveséggel jelentkezett, a hogy odahaza csak délben szokott. A tájék valóban érzéki volt, az aranyszarv, maga a Marmora tenger is csupa érzékiség.

A márványkutak és a faházak, sőt a minaretek is fáradt, de büvös szerelmet lehettek. Közvetlenül alattuk Top-hane városrésze még egészen feketeségbe borulva olyan volt, mint egy óriási Léda, a mely magához szorítja az óriási hattyút, a Bosporus egy fehér-vizü, csillogó öblét.

Nagyon fantáziáltak.

— És hogyan álltok itt a hölgyekkel? — kérde Elemér.

— Finomul! — mondá a kolléga. — Különböznél, van itt egy görög nő, Artemisia.

— Fiatal!

— No, no! — felelte a másik zenész.

Némileg szemérmes volt mind a két fiatal ember, abahagyták te-

hát a tárgyat és duót füttyöltek. Egy régi szép magyar nótát, a melybe az alsó emeletről hirtelen beleszólt egy harmadik hang.

Türték, sőt hozzája illeszkedtek, mert érezték, hogy rokonkelebből származik.

A festő volt, a ki keleti tanulmányok folytatására jött Sztambulba, de a viszonyok kényszerítő hatalma alatt fotográfus lett. Csakhamar fölhozta közejük a füttyét is, magát is, és most már hárman ábrándoztak.

Délfelé lementek egy német koresmába sört inni és meghallgatták egy frissen szerzett barátjuk változatos előadását arról a tárgyról, hogy mily rohamosau romlanak a török hölgyek. A német eredetű keleti utazó, a ki magának azzal hízelt, hogy titkos rendőr: számtalan bizonyító adat birtokába jutott.

— A bátorság a fő! — mondá a porosz és mind megitta az Elemér sörét. Ihatta azt, mert ebben a pillanatban Elemér a legédesebb tiszta szinarany mámort itta. Különböznél is a gyomrával még mindig nem volt rendben. Boldogságához éltel kívánt. Boldogságához e pillanatban semmi más nem hiányzott, mint egy kis szószos és paprikás étel...

Elhatározta, hogy ha basa lesz, akkor is magyar konyhát visz.

III. A mennyország kapujában.

Lassacskán fejlődtek a dolgok, de elég biztosan. Elemér legelőször is a szálakat szőtte szanaszét és a magokat vetette el. A szálak abból állottak, hogy bizonyos órában minden napon sétált némely elhagyatott paloták előtt. A magok sem voltak más-milyenek. Minden pénteken ment a kis-ázsiai édes vizekhez, a hol ilyenkor a szegényebb basák hiszterikus feleségei diót hámozva, francia regényeket olvasnak, toalettkről beszélnek. Elemér nagyokat pislantott e jórészt kövérkés hölgyekre és semmiképpen vagy csudálkozó mosolylyal fogadott tekintetei voltak a mag, a melyből a szerelem illatos orchideáinak felnövekedését várta. Egy rosszkedvű öreg rendőr végre is fölfogta és fölismere sajátos névelődéseit és eltávolította az édesvizektől.

Elemér izgatott boldogsággal mondá zenetanár barátjának:

— A fejlemények bonyolód-
nak!

— Csak barátaink, a basák ne tudjanak meg semmit, mert ők végre is katonák és muzulmánok! — szólt a szépen füttyülő hü lélek némi félelemmel és sok óvatossággal.

— Csak a szelamlikon vigyázz magadra, az ételleddel játszol! — tette hozzá a festő.

— Bizzatok rám, ha valaki vigyázz, én vigyázok. Annál merészebbek a hercegnők. De ezt értem és méltányolom. Az elmúlt pénteken is, miután a szultán ő felsége bement a Hamidie mecsetbe, szegény hercegnőket ott hagyta a forró napon, csukott hintókban. A magas hölgyeknek bent igen nagy forróságuk lehe-

tett és mivel az arcaikat kidugni nem merészték, a kövér kis fehér kezüket nyújtogatták ki a hirtő ablakán. Mint a hogy a kis gyerekek szokták: "gyer, gyer!" De hogy, de hová, de ki? Talán kis lyukak vannak a coupé falán és a szultán feleségei és a főudvarhölgyek láttak bennünket, európaiakat, szökéket.... suttogta a szép orgonista.

Nagyon méltányolták; csak attól féltek, hogy valami bolondot csinál. Esti időben nem is hagyták magára; ha barangolni akart, a két barát követte. De nem történt semmi, csak megismerkedett ama görög nővel, Artemisiával, a kivel a kis koresma egész asztaltársasága ismeretségben állott, noha egyikük sem tudott vele beszélni egy szót is. Elemér mindenáron franciául akart társalogni vele, de a hölgy a szemébe nevetett és otthagya egy ujjonnan érkezett barátja, egy korhely török kedvéért.

Elemér nagyon leszólta a fiukat, hogy csak egy ilyen hölgyismeretségre tudtak szert tenni annyi év után. De megjegyezte magának az Artemisia lakását és még többször fölkereste, titokban; olesőbb ékszereket és hangjegyeket hordott neki, de vizitei sikertelenek valának, a nő nem akart sehogy sem más nyelven tudni, mint görögül.

A száraz és szomorú lugas alatt vidáman folytak a hosszú és mind inkább hitelben való vaeorálgatások. Olyannyira a hitel alapjára volt fektetve az egész kaszolás, hogy a tulajdonosnak valamely nagy tökével kellett rendelkeznie, hogy ezt a szervezetet kibirta. Boldog lehetett az a szegény ember, aki ide bejutott, mert inkább alapítványi hely volt ez, mint koresma. Igaz ugyan, hogy a fölszerelése vajmi hiányos, a bor gyakorta napokra teljes tökéletesen kifogyott és a marhahus, a férfiak e főtáplátéka is hiányzott, de nem is egyszerűen. Szerényen, de vidáman éltek, mert folyton házasodtak. De sajna, csak elvben és inkább tréfásan. Az egyik morva muzulmán megigérté Elemérnek, hogy a legközelebb Czirkassziába megy, megkéri számára az alkormányzó legnagyobbik leányának kezét.

London ügyvéd, a kit igazán Londonnak hívtak, de nem bizonyos, hogy csakugyan ügyvéd volt-e, a társaságnak e legtapasztaltabb és legzajosabb multu tagja, szintén évődött Elemérrel.

— Barátocskám — mondá — ha abból a célből jött ide, hogy házasodjék, azonnal forduljon vissza. Itt a keleten a nő drága és nem a férfi. Itt oly becsben tartják és úgy őrzik a hölgyeket, mint odahaza nálunk — a pénzt!

A józan és keserű hang elkedvetlenítette az egész társaságot, de különösen az ifju zenetanárt, aki a beállott nélkülözések, a temérdek sok ábrándozás hatása alatt vérét veszti, úgy hogy testi és lelki sápkór jelei mutatkoztak rajta. Egész napokat elfeküdt, fél-

(Folyt. köv.)